

ระบบราชการในการบริหารงานอำเภอ

ก. วิวัตนาการ การปกครองส่วนภูมิภาค

การจัดระเบียบการปกครองของประเทศไทย ทั้งในส่วนกลางหรือในเมือง ราชธานี และส่วนภูมิภาคหรือหัวเมือง ตามหลักฐานในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการจัดวางระเบียบการปกครอง มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี ตลอดจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงสุโขทัย ได้มีการจัดระเบียบการปกครองแบ่งออกเป็น การปกครองราชธานีและการปกครองเมือง พระยามหานคร ซึ่งคล้ายกับการปกครองของชาวตะวันตกที่เรียกว่าระบบศักดินา (Feudalism)

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ พระเจ้าอู่ทอง ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยา ได้มีการจัดวางหลักการปกครองไว้คือ ในกรุงราชธานีจัดเป็นแบบจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา สำหรับหัวเมืองต่าง ๆ ได้จัดเป็นหัวเมืองชั้นเอก โท ตรี จัตวา มีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้มีการจัดแยกการปกครอง ออกเป็นส่วนใหญ่ ๒ ส่วน คือ ฝ่ายทหารส่วนหนึ่งมีสมุหนายกเป็นหัวหน้า ฝ่ายพลเรือน เป็นอีกส่วนหนึ่ง ประกอบด้วย เวียง วัง คลัง นา โดยมีสมุหนายกเป็นหัวหน้า ส่วนการปกครองหัวเมืองนั้นให้สมุหนายกเป็นผู้บังคับบัญชาหัวเมืองภาคเหนือ สมุหนายกเป็นผู้บังคับบัญชาหัวเมืองภาคใต้ การปกครองระบบนี้ใช้เป็นหลักอยู่ตลอดมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ การจัดระเบียบการปกครองยังคงคล้ายกับการจัดระเบียบการปกครองในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา คือ ในเมืองราชธานี พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมุหกลาโหมให้มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาฝ่ายทหาร และพลเรือนในหัวเมืองฝ่ายใต้ และสมุหนายกมีหน้าที่ปกครองควบคุมการบริหารราชการฝ่ายมหาดไทยส่วนกลาง ซึ่งมี ๔ ส่วนได้แก่ มหาดไทยฝ่ายเหนือ มหาดไทยฝ่ายพลางัง มหาดไทยฝ่ายตำรวจภูธร และมหาดไทยฝ่ายตำรวจภูบาล นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะลูกขุนขึ้น ๒ คณะ เพื่อช่วยเหลือการบริหารราชการแผ่นดิน คือ คณะลูกขุน ณ ศาลา มีหน้าที่ถวายคำแนะนำปรึกษาและควบคุมการบริหารราชการฝ่ายทหารและพลเรือนทั่วประเทศ คณะลูกขุน ณ ศาลากลาง มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีทั้งหมด เป็นการรวมอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีที่กระจัดกระจายมารวมกันไว้ในที่แห่งเดียวกัน

สำหรับการปกครองส่วนภูมิภาคหรือการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งเทียบได้กับจังหวัดในปัจจุบันนี้ ได้จัดแบ่งหัวเมืองออกเป็น ๔ ชั้น คือ เอก โท ศรี และจัตวา ตามลำดับ ความสำคัญแต่ละหัวเมืองมี "เจ้าเมือง" เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา และมีผู้ช่วยเรียกว่า "ปลัดเมือง" รองลงไปก็มีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเรียกว่า "ขุนพล" ปฏิบัติราชการฝ่ายทหารและเจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่งเรียกว่า "มหาดไทย" ปฏิบัติราชการฝ่ายพลเรือนทั้งหมดในหัวเมืองนั้น เจ้าหน้าที่มหาดไทยมีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาและควบคุมการบริหารงาน ๔ กองด้วยกัน คือ เมือง วัง คลัง นา ทำนองเดียวกับจตุสดมภ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีหัวหน้าบังคับบัญชาในตำแหน่ง "หลวง" อนึ่ง ในหัวเมืองหนึ่ง ๆ ยังมีการแบ่งเขตการปกครองย่อยไปตามลำดับอีกกล่าวคือ เมือง แบ่งออกเป็นแขวง (เทียบเท่าอำเภอในปัจจุบัน) หัวหน้าของแขวงมีบรรดาศักดิ์เป็น "หมื่น" เรียกว่า "หมื่นแขวง" แขวง แบ่งออกเป็นตำบล มีหัวหน้าได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "พัน" และตำบล แบ่งออกเป็นหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุด มี "นายบ้าน" เป็นหัวหน้า การบริหารราชการแผ่นดินทางฝ่ายพลเรือนในเมืองราชธานีและหัวเมืองต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของฝ่ายมหาดไทยทั้งสิ้น เว้นแต่การบริหารราชการแผ่นดินฝ่ายทหาร เท่านั้น

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปฏิรูปการจักระเบียบการปกครองทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขการจักระเบียบราชการบริหารเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของกาลสมัย โดยตั้งองค์การเพิ่มขึ้นและแบ่งเป็นอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์การแห่งราชการบริหารส่วนกลางให้เป็นส่วนลัด การเปลี่ยนแปลงแก้ไขระเบียบราชการบริหารในรัชกาลที่ ๕ นี้ นับว่าเป็นการปฏิรูปครั้งใหญ่ที่สุดในระยะเริ่มแรก ได้มีการปรับปรุงส่วนราชการที่เคยแบ่งออกเป็น ๖ กรมออกเป็น ๑๒ กรม คือ กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม กรมท่า กรมวัง กรมเมือง กรมนา กรมพระคลัง กรมยุติธรรม กรมยุทโธปกรณ์ กรมธรรมการ กรมโยธาธิการ กรมมรุชาธิการ และได้แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของกรมต่าง ๆ ออกเป็นลัดส่วน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้มีการปรับปรุงการจักระเบียบการปกครองอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศยกฐานะทั้ง ๑๒ กรมขึ้นเป็นกระทรวง โดยมีเสนาบดีเป็นผู้บังคับบัญชา จัดสรรอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละกระทรวงไว้อย่างเป็นลัดส่วน

สำหรับการปกครองหัวเมืองนั้น กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญมาก โดยมีแนวความคิดว่าการปกครองที่จัดได้เรียบร้อยจะทำให้การบริหารงานด้านอื่นของประเทศดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศแก้ไขระเบียบการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๕ นั้น พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งกรมหมื่นดำรงราชานุภาพให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย^๑ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงวางแผนการ

^๑ "พระบรมราชโองการประกาศแต่งตั้งตำแหน่งเสนาบดี," ราชกิจจานุเบกษา

ปกครองส่วนภูมิภาคโดยอาศัยหลักการปกครองแบบเก่าของไทยผสมกับแบบการปกครองของ
อังกฤษที่ใช้ปกครองพม่า โดยให้มีส่วนคล้ายของเก่าของไทยมากที่สุด การจัดส่วนการ
ปกครองตามแบบใหม่นี้ ได้แก่^๑

- ชั้นที่ ๑ การปกครองมณฑล
- ชั้นที่ ๒ การปกครองเมือง
- ชั้นที่ ๓ การปกครองอำเภอ
- ชั้นที่ ๔ การปกครองตำบล
- ชั้นที่ ๕ การปกครองหมู่บ้าน

สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ได้ทรงกำหนดขอบข่ายและอาณาเขตของ
ส่วนราชการชั้นต่าง ๆ ให้ลดหลั่นกันลงไป คือ รวมบ้านหลาย ๆ บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณ
เดียวกันจัดเป็นกลุ่มหนึ่ง เรียกรวมกันว่า หมู่บ้าน ให้เป็นเขตการปกครองที่มีผู้ใหญ่บ้าน
เป็นผู้ปกครองคนหนึ่ง รวมหมู่บ้านที่อยู่ในระยะใกล้เคียงกันหลาย ๆ หมู่ตั้งขึ้นเป็นตำบลหนึ่ง
มีกำนันเป็นหัวหน้า รวมตำบลหลาย ๆ ตำบลเข้าเป็นเขตปกครองอีกชั้นหนึ่งเรียกว่า อำเภอ
อยู่ในความควบคุมดูแลของนายอำเภอ รวมหลาย ๆ อำเภอเข้าเป็นเมืองหนึ่ง และสุดท้าย
รวมเป็นเมืองหลาย ๆ เมืองนับตั้งแต่ ๓ เมืองขึ้นไปรวมกันเข้าเป็นมณฑลเทศาภิบาล โดยมี
เจ้าเมืองและข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้บังคับบัญชาตามลำดับ^๒ อนึ่ง "การกำหนดเขตของ
องค์การบริหารหรือหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคดังกล่าวนี้ ไม่จำเป็นจะต้องให้มีบริเวณ

^๑ กระทรวงมหาดไทย, "รายงานการประชุมเทศาภิบาล" (พระนคร : กระทรวง
มหาดไทย, ร.ศ. ๑๑๔), หน้า ๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

ห้องที่เท่ากัน อาจจะมีเล็กบ้างใหญ่บ้าง ให้ถือเอาภูมิประเทศและความสะดวกในการ
บังคับบัญชาเป็นหลัก" ๑

ภายหลังการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ ๕ เรียบร้อยแล้ว อำเภोजึงกลายเป็นส่วนราชการสำคัญของการบริหาร แต่ก่อนนี้หน่วยปกครองชั้นนี้เรียกว่า "แขวง" ไม่ค่อยจะมีบทบาทในการปกครองมากมายนัก เพราะเหตุว่าความสำคัญไปอยู่ที่เมืองเสียส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเมืองเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด และเป็นหน่วยการปกครองหน่วยเดียวเท่านั้นที่มีเจ้าพนักงานปกครองเมืองจัดขึ้นเป็นองค์คณะ มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามสาขาต่าง ๆ ทำนองเดียวกันกับการจัดระเบียบราชการซึ่งแบ่งอยู่ในราชธานีเดิม แต่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าเมืองผู้ซึ่งมีอำนาจอย่างกว้างขวาง ทั้งทางการบริหารและทางตุลาการภายในเขตเมืองแต่ละเมือง การแบ่งเขตการปกครองประเทศได้กำหนดให้แบ่งอาณาเขตของเมืองหนึ่ง ๆ ออกเป็นเขตการปกครองย่อย ๆ หลาย ๆ ส่วนตามแต่จะเป็นการสะดวกแก่การปกครอง และให้ห้องที่ย่อย ๆ ที่ได้แบ่งออกไปนั้นมีฐานะเป็นแขวงซึ่งเทียบเท่าอำเภอในสมัยนี้^๒ ก็ตาม แต่การปฏิบัติที่กระทำกันเร็วมาก่อนการปฏิรูปนั้นกลับนิยมแบ่งเป็นส่วนย่อย ๆ มีฐานะเป็นเมืองขึ้น มีเจ้าเมืองกรมการเมืองปกครองออกไปอีกชั้นหนึ่ง โดยให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าเมืองใหญ่ ๆ แทนที่จะแบ่งให้แขวงตามหลักการดังกล่าว ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการ

๑ กระทรวงมหาดไทย, อนุสรณ์เนื่องในงานฉลองวันที่ระลึกสถาปนากระทรวงมหาดไทยครบรอบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ (พระนคร : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, ๒๔๕๕), หน้า ๑๒๒.

๒ ประยูร กาญจนกุล, คำอธิบายกฎหมายปกครอง (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๔๕๐), ๑ : ๓๔๒.

ปกครองแล้ว ยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เมืองมีฐานะแตกต่างกันขึ้นในประเทศเป็นอันมาก

การปรับปรุงอำเภอ ได้เริ่มพิจารณาตั้งแต่การกำหนดอาณาเขตการปกครอง ด้ยความมุ่งหมายที่จะวางแบบแผนนั้นในราชอาณาจักร ซึ่งแต่เดิมมีทั้งเมืองเอก เมืองโท เมืองขึ้นและแขวง ให้เป็นระเบียบอันเดียวกัน โดยต้องคงไว้ซึ่งการปกครองแต่โบราณ คือ ถ้าแห่งใดเคยเรียกว่าเมืองก็ให้คงเรียกว่าเมือง ผู้เป็นนายอำเภอก็คงเป็นเจ้าของ มีบรรดาศักดิ์ตั้งเดิม โดยกำหนดให้เจ้าเมืองหรือนายอำเภอมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกัน ทั่วไป °

มาตรการสำคัญของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยก็คือ ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ซึ่งกำหนดแบบแผนและวิธีการปกครองหน่วยบริหารราชการเหล่านี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร พระองค์ทรงนำร่างกฎหมายใหม่เสนอต่อที่ประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลประจำปี เมื่อ ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๘) เรียกว่า "ขั้วบังคับลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๕" ท่านองเป็นการสาธิต โดยมอบหมายให้ข้าหลวงเทศาภิบาลถือเป็นแบบแผนในการออกไปจัดการปกครองท้องที่ และเพื่อที่จะหาข้อขัดข้องและปัญหาในการบริหารซึ่งจะได้แก้ไขก่อนการใช้ขั้วบังคับชั่วคราวนี้เป็นเวลา ๑ ปี ในปีที่ต่อมากระทรวงมหาดไทยจึงได้ตราขั้วบังคับฉบับนี้ออกมาเป็นพระราชบัญญัติ เรียกว่า "พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖" ซึ่งนอกจากบัญญัติถึงแบบแผนการปกครองชั้นอำเภอแล้ว ยังมีขั้วบัญญัติถึงแบบแผนการปกครองชั้นตำบลและหมู่บ้านด้วย พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ทันสมัยยิ่งในขณะนั้นและมีความสำคัญแก่การปกครองของประเทศไทย กล่าวกันทั่ว ๆ ไปว่า เป็นรากฐานของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคยุคใหม่ที่เดียว เพราะนอกจากจะได้บรรจุหลักเกณฑ์ซึ่งกล่าวถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตำบลและหมู่บ้าน

° พระพิศาลสงคราม, "การปกครองท้องที่จากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยถึงข้าหลวงเทศาภิบาล," ตำราปกครอง, ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์ศิริเจริญ, ร.ศ. ๑๑๖), :๘๘.

ไว้ให้สอดคล้องกันกับราชการของอำเภอแล้ว ยังเป็นการ สะสางกฎหมายปกครองเก่า ๆ
ที่ ละ เลื่อนและ ล้าสมัยให้ เหมาะสมกับ ความประสงค์ ในการ ปฏิรูป อีกด้วย

พระราชบัญญัตินี้ได้ใช้เป็นแบบแผนของการปกครองส่วนภูมิภาคมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐
ถึง พ.ศ. ๒๔๕๗ ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
ได้มีการปรับปรุงใหม่ด้วยเหตุผลว่า วิธีการปกครองพระราชอาณาจักร ได้จัดการเปลี่ยนแปลง
ค่าเนินมาโดยลำดับหลายอย่าง ทรงพระราชดำริเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรที่จะแก้ไข
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ให้ตรงกับวิธีการปกครองที่เป็นอยู่ขณะนั้น พระราชบัญญัติ
ใหม่คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่
กล่าวได้ว่าสมบูรณ์และทันสมัยที่สุดฉบับหนึ่งของเมืองไทย เพราะในปัจจุบันนี้ก็ยังมี
พระราชบัญญัตินี้อยู่ จะมีการแก้ไขบ้างก็เพียงบางมาตราเท่านั้น

อนึ่ง ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการจัดตั้งภาคขึ้นโดยหลาย ๆ มณฑลรวมกันเป็นภาค
มีอยู่ ๔ ภาค คือ ภาคพายัพ ภาคปักษ์ใต้ ภาคอีสาน และภาคตะวันตก มีอุปราชซึ่ง
เป็นเชื้อพระวงศ์หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ปกครองขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ แต่การ
จัดรูปการปกครองแบบภาคนี้ได้นำมาใช้เพียง ๑๐ ปีเท่านั้น และได้ยกเลิกไปเมื่อวันที่ ๓๑
มีนาคม ๒๔๖๔ ๑ คงเหลือแต่มณฑลขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย สำหรับมณฑลนี้มีจำนวน
ไม่แน่นอน คงเพิ่มลดกันตลอดมาเพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการปกครอง จน
ในที่สุดก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีมณฑลเหลือเพียง ๑๐
มณฑล และได้ยกเลิกไปหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว

พระภักดีศรีสุพรรณภูมิ, การปกครองฝ่ายพลเรือน, (พระนคร : โรงพิมพ์
ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๕), หน้า ๑๒๖.

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ระบบการปกครองของประเทศได้เปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญการจัดระเบียบการปกครองและการบริหารงานของประเทศที่เป็นหลักสำคัญ ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่ของประชาชนได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนการบริหารราชการนั้นได้แบ่งออกเป็นกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ มีความรับผิดชอบบริหารงานในเขตอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมกันอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมและเพื่อป้องกันเกิดประสิทธิภาพในการปกครองและการบริหาร ซึ่งปัจจุบัน "มีกระทรวงที่รับผิดชอบการบริหารงานของประเทศอยู่ ๑๒ กระทรวง" แต่ละกระทรวงมีกรมกองขึ้นอยู่ในสังกัดตามความจำเป็น นอกจากนี้ก็มีสถาบันทางการ เมืองและการบริหารงานของรัฐอีกมากที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นเพื่อความเหมาะสมในการปกครองและบริหารงานตามการขยายตัวของหน้าที่รัฐบาลที่เป็นอยู่

ในปัจจุบันการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินได้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๒

๑. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และส่วนราชการอื่นที่เทียบเท่า

"ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๕," ราชกิจจานุเบกษา ๘๘ ฉบับพิเศษ (๒๘ กันยายน ๒๕๑๕) : ๒๓.

๒ "ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๘ พ.ศ. ๒๕๑๕," ราชกิจจานุเบกษา ๘๘ ฉบับพิเศษ (๒๘ กันยายน ๒๕๑๕) : ๕๔.

๒. ระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการปกครองในรูปการแบ่งอำนาจในทางการปกครอง (Deconcentration)

๓. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นในรูปการกระจายอำนาจในทางการปกครอง (Decentralization)

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ จังหวัดและอำเภอ ส่วนอำเภอนั้นได้แบ่งออกเป็นหน่วยปกครองย่อย ๆ ลงไปอีก คือ ตำบลและหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ในการแบ่งเขตการปกครองนั้น "จังหวัดให้รวมท้องที่หลาย ๆ อำเภอตั้งขึ้นเป็นจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล การตั้ง ยุบเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ" ^๑ หน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดเรียกว่าอำเภอ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ กำหนดไว้ว่า "ท้องที่หลายตำบลอันสมควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันให้จัดขึ้นเป็นอำเภอหนึ่ง" ^๒ การตั้ง ยุบ เปลี่ยนแปลงเขตให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ภายหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔๗๕ ราชการบริหารส่วนภูมิภาคมี ๒ รูป คือ จังหวัดและอำเภอ ซึ่งมีหน่วยราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ออกไปประจำเขตการปกครองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค

^๑ เรื่องเดียวกัน, : ๔๘.

^๒ "พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗," ราชกิจจานุเบกษา

เพื่อบริหารราชการภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง โดยมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดโดยมีวัตถุประสงค์แบ่งอำนาจทางการปกครองและการบริหารจากส่วนกลางออกไปให้ท้องถิ่นที่เป็นภูมิภาค โดยหลักการแล้วเจ้าหน้าที่ที่ออกไปปฏิบัติงานอยู่ในส่วนภูมิภาค ย่อมเป็นตัวแทนของราชการส่วนกลาง เป็นเจ้าหน้าที่รับนโยบายคำสั่ง หรือการมอบหมายไปปฏิบัติจัดทำให้เกิดผลดีที่สุด ทั้งนี้ การประสานงานและการมอบอำนาจระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคจำต้องกระทำอย่างใกล้ชิด และย่อมจะต้องมีการตรวจสอบหรือรายงานกันตามระเบียบ นอกจากนี้การประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ที่อำเภอก็จะต้องมีความแน่นอนเช่นเดียวกัน^๑

ลักษณะทั่ว ๆ ไปของราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ^๒

๑. เป็นการแบ่งอำนาจการปกครองจากส่วนกลางให้แก่ตัวแทนของราชการบริหารส่วนกลางซึ่งประจำอยู่ในภูมิภาค มิใช่เป็นการกระจายอำนาจการปกครอง
๒. เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคยังอยู่ใต้อำนาจการบังคับบัญชาของส่วนกลาง โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งตั้ง ถอดถอน มีวินัยเป็นเครื่องบังคับ และมีอำนาจบังคับบัญชา มีความรับผิดชอบในราชการที่ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติไปตามคำสั่งทุกประการ
๓. ใ้รับอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการเฉพาะบางเรื่องบางประการเท่านั้น และราชการบริหารส่วนกลางมีอำนาจในอันที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำวินิจฉัยสั่งการของส่วนภูมิภาคได้ คือ มีอำนาจสั่งการขั้นสุดท้ายนั่นเอง

^๑ กระทรวงมหาดไทย, หนังสือคู่มือผู้ว่าราชการจังหวัด (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๒), หน้า ๒.

^๒ เจริญสุข ศิลปาพันธุ์, "การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย," บทความทางวิชาการในกรมการปกครอง ๔ (พ.ศ. ๒๕๑๕) : ๓๒.

ข. การจัดตั้งอำเภอในปัจจุบัน

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๘ ข้อ ๕๖ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ใ้กล่าวไว้ว่า "ในจังหวัดหนึ่ง ๆ ให้มีหน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดเรียกว่าอำเภอ การตั้ง ยุบ เปลี่ยนแปลงเขตอำเภอให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา" ดังนั้นการจัดตั้งอำเภอ ได้นั้นก็ย่อมที่จะมาจาก

๑. ยกฐานะของกิ่งอำเภอขึ้นเป็นอำเภอ
๒. ตั้งอำเภอขึ้นใหม่

ซึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยที่จะต้องวางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อใช้พิจารณาท้องที่ที่สมควรจะยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ และกระทรวงมหาดไทยได้วาง หลักการตั้งอำเภอใหม่ขึ้น เช่น เกี่ยวกับการตั้งกิ่งอำเภอ ดังนี้

๑. อำเภอหนึ่ง ๆ ควรจะมีตำบลในการปกครองอย่างน้อย ๓ ตำบล
 ๒. จำนวนพลเมืองควรไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน
 ๓. ระยะทางห่างไกลจากที่ตั้งอำเภออื่นประมาณ ๒๕ กิโลเมตร และการคมนาคมติดต่อกับอำเภออื่นไม่สะดวก
 ๔. ท้องที่ตำบลที่เหลือต้องไม่กระทบกระเทือนต่อจำนวนตำบลตามหลักเกณฑ์ข้อ ๑
 ๕. เหตุผลอื่น ๆ เช่น มีที่ดินโดยไม่ต้องซื้อเพียงพอที่จะปลูกสร้างสถานที่ราชการ และบ้านพักข้าราชการหรือมีสถานที่ตำรวจภูธร สถานือนามัยตำบลอยู่แล้ว เป็นต้น
- เมื่อท้องที่ใดสมควรตั้งอำเภอเพิ่มขึ้น ก็ให้ตรวจสอบสภาพท้องที่และตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องความเหมาะสมความจำเป็นเป็นแห่ง ๆ ไป และจัดทำรายงานเสนอไปยังกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

โสภณ ปาพจน์ และชาติรี ทิเรกศรี, การปกครองส่วนภูมิภาคของไทย
(พระนคร : โรเนียว, ๒๕๒๑), หน้า ๗๑.

๑. อำเภอที่จะขอตั้งขึ้นใหม่ จะมีอาณาเขตการปกครองอย่างไร จะรวม ตำบลใดของที่แห่งอื่น เข้าเป็นเขตการปกครองบ้าง ให้ระบุมาให้ชัดเจน

๒. อำเภอที่จะขอตั้งใหม่จะใช้ชื่อว่าอะไร เหตุใดจึงตั้งชื่อเช่นนั้น และควรที่จะได้ชี้แจงประวัติของชื่อที่จะขอตั้งไปเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

๓. ถ้ามีการขอตั้งอำเภอ ให้สอบสวนชี้แจงไปให้ทราบว่า การคมนาคม ระหว่างอำเภอที่จะตั้งขึ้นกับอำเภอใกล้เคียงใช้ทางไหนเป็นทางสัญจรไปมา มีระยะทางเท่าไร สะดวกเพียงใด

๔. การตั้งอำเภอจำเป็นต้องปลูกสร้างสถานที่ราชการและบ้านพักข้าราชการหรือ ชื่อครุภัณฑ์อะไรบ้าง คิดเป็นเงินเท่าใด และจำเป็นต้องใช้จ่ายงบประมาณเท่าใด มีเงินสมทบเท่าใดหรือไม่ ทั้งนี้ให้รายงานทุกแผนการรวมทั้งคำรวจด้วย

๕. ให้ทำบัญชีสถิติต่าง ๆ มากด้วย

๖. ให้ทำแผนที่สังเขปแสดงเขตตำบลที่รวมเข้าเป็นเขตการปกครอง จุดที่ตั้ง อำเภอและรายงานอื่น ๆ ที่เห็นสมควรส่งไปประกอบการพิจารณาด้วย

๗. ในการตั้งอำเภอจำเป็นต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งอัตราเงินเดือนเท่าใด ทั้งนี้ให้รายงานทุกแผนการรวมทั้งคำรวจด้วย

๘. ที่ดินที่จะใช้เป็นศูนย์ราชการของอำเภอจะใช้ที่ดิน มีเนื้อที่เท่าใด เป็นที่ดินของใคร ถ้าเป็นที่ดินของเอกชน เจ้าของยินดียกให้หรือจะขายในราคาเท่าใด มีเงื่อนไขอย่างไรหรือไม่ กับให้ทำแผนผังแสดงบริเวณที่ดินดังกล่าว และบริเวณที่ดินใกล้เคียง ส่งไปเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

อนึ่ง เนื่องจากการตั้งอำเภอนอกจากวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเขตการปกครองและ เพื่อเป็นการพัฒนาให้บ้านเมืองเจริญแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ดังนั้นจึงควรที่จะ

๑. นำความคิดเห็นของราษฎรส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือสภาจังหวัดพิจารณา เห็นชอบด้วย และในคานาราชการควรได้รับความเห็นชอบจากส่วนราชการทุกแผนการ

ทั้งชั้นอำเภอและจังหวัดโดยประชุมปรึกษาหารือและวางโครงการประสานงานกันไว้ให้
แน่นอน

๒. บริเวณที่จะใช้เป็นที่ตั้งของอำเภอ ควรจะเป็นสถานที่ชุมชน ซึ่งมีพลเมือง
หนาแน่นพอควร หรือเป็นบริเวณที่เชื่อว่าจะเจริญในภายหน้า และให้พิจารณาหลักเกณฑ์
อื่น ๆ ประกอบด้วย

๓. ที่ดินที่จะใช้เป็นศูนย์ราชการอำเภอจะต้องมีจำนวนมากพอที่จะใช้ปลูกสร้าง
อำเภอ สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โรงเรียนและอื่น ๆ ตลอดจนเข้าที่พักข้าราชการ
ทุกแผนกการ รวมทั้งตำรวจควยอย่างเพียงพอ

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับรายงานจากจังหวัดควยเหตุผลดังกล่าว ตรวจ
สอบถูกต้องและการตั้งอำเภอได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในหลักการ เมื่อ
คณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว แจ้งให้สำนักงานประมาณพิจารณาเกี่ยวกับงบประมาณก่อสร้างที่
ว่าการและบ้านพัก เมื่อได้รับงบประมาณดังกล่าวแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงประกาศตั้ง
อำเภอ

ค. ประวัติและสภาพทั่วไปของอำเภอปลาปาก *

ชาวบ้านปลาปากในอดีตเป็นคนพื้นเมืองอยู่เมืองมหาชัย (ห่างจากเมืองท่าแขก
ไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๕๗ กม. อยู่ในราชอาณาจักรลาว) ขณะนั้นพวกช่อมืออิทธิพล
มาก ทำการรุกรานเมืองต่าง ๆ เจ้าเมืองมหาชัยทนต่อการรุกรานครั้งแล้วครั้งเล่าไม่ไหว
จึงให้หลวงพ่อบุญและ "เพี้ยหาร" ซึ่งเป็นน้องชายพญาคอนพยพขึ้นไปทางเหนือของฝั่งซ้าย
แม่น้ำโขงถึงปากน้ำ "กระดิ่ง" ได้ตกลงสร้างเมือง ณ บริเวณนั้น แต่โชคไม่อำนวยถูกพวกช่อ

* อำเภอปลาปาก, "เอกสารประกอบการบรรยายสรุปอำเภอปลาปาก"

(นครพนม : อำเภอปลาปาก, ๒๕๒๐), หน้า ๑.

รบกวนอยู่ตลอดจนไม่มีเวลาที่จะหักล้างทางพดด้งเป็นหมู่บ้าน หลวงพ่อดมสารและเพี้ยหาร
 จึงตัดสินใจนำผู้คนอพยพข้ามมาอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงตรงบริเวณดงชมภู (ปัจจุบันคือ
 อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย) หลังจากพักผ่อนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงพากันเดินทาง
 ต่อไปอีกหลายวัน บรรลุถึงปากห้วย "บังขันธ์" หลายคนเห็นว่า เป็นที่ที่เหมาะสมแก่การตั้ง
 บ้านเรือน เพราะอุดมไปด้วย ฝืนอก มัน กลอย ทุเรียน กล้วย ฝรั่ง น้ำท่าบริบูรณ์ ท่าเล็กกว้างขวาง
 จึงพักอยู่ที่นั่น แต่ก็กลับคิดผิดไปอีกหลายพักในที่ลุ่ม เมื่อถึงฤดูน้ำจึงท่วมบ้านเรือน
 ต้องพากันอพยพมาอยู่ในที่สูง ซึ่งเนินสูงนี้เป็นที่ร้างไม่มีใครอาศัยอยู่ จึงพากันสำรวจดู
 เห็นซากสลักหักพังของบ้านเรือนเก่าและวัดวาอาราม และในวัดมีป้ายเป็นตัวหนังสือขอม
 เขียนไว้ว่า "วัดบ้านทุ่ง ทุ่งปลาเว้า เค้าไม้โพธิ์" จึงสันนิษฐานว่าคงเป็นบ้านเรือนของ
 พวกขอมในสมัยเรืองอำนาจ (กล่าวถึงต้นไม้โพธิ์ที่อยู่ในวัด อันเป็นอัครรรรมย์มีกิ่ง ๒ กิ่ง ซึ่งไป
 ทางทิศภาคเหนืออยู่คาบแฉกและล่าง กิ่งล่างเป็นรูปโถง กิ่งบนงอเหมือนขอศอก ทั้งสองกิ่ง
 ตรงกันพอดี และมีน้ำหยดใหญ่จากกิ่งบนตรงระหว่างขอศอกตกลงมาถูกกิ่งล่างที่เป็นรูปโถง
 และมีน้ำไหลตลอดเวลา ผู้สูงอายุประมาณ ๖๐-๗๐ ปี ยังเคยเห็นต้นไม้โพธิ์นี้อยู่ บังเอิญ
 มีช่างไปทำให้อ่างทั้งสองหักเมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่ผ่านมา)

เมื่อหาทำเลได้แล้วก็เริ่มสร้างบ้านเรือนและวัด เมื่อถึงฤดูฝนฝนตกหนัก
 น้ำในลำห้วยบังขันธ์เต็มฝั่ง เพี้ยหารก็ออกมาสำรวจดูความสมบูรณ์ของน้ำและพืชผล
 พร้อมทั้งถือแหออกไปหาปลาด้วย พอมาถึงลำห้วยไค้ย็นเสียงคนพูดสำเนียงเหมือนพวกขอ
 เพี้ยหารเกิดความเกรงกลัวพวกขอจึงหลบเข้าไปในป่าคอยอยู่เป็นเวลานาน เมื่อไม่
 เห็นมีอะไรผิดปกติจึงค่อย ๆ ย่องมาดูที่ที่มีเสียงดังเกิดขึ้นก็พบปลาเหลืออร่ามไปทั่วท้องน้ำ
 จึงรู้ว่าเป็นปลาพูด (ภาษาอีสานว่า "ปลาเว้า") หลังจากกลับมาบอกท่านสมภารและ
 พี่น้องทางบ้าน ทุกคนก็ออกไปดูและเห็นจริงตามที่เพี้ยหารเล่า ดังนั้นชาวบ้านจึงพร้อมใจ
 กันตั้งชื่อหมู่บ้านที่พวกตนอาศัยอยู่นี้ว่า "หมู่บ้านปลาปาก" (ปากเท่ากับพูด) และดำรงสืบมา
 ตราบเท่าทุกวันนี้

ปลาปากได้เจริญขึ้นเป็นลำดับ และได้ยกฐานะขึ้นเป็นตำบล ๆ หนึ่งในความปกครองของอำเภอเมืองนครพนม เนื่องจากท้องที่อยู่ไกลจากตัวจังหวัด ถนนก็ยากลำบาก ทำให้การติดต่อกับอำเภอเป็นไปด้วยความลำบากมาก การปกครองดูแลความสุขความทุกข์ของราษฎรไม่ทั่วถึงเท่าที่ควรและประกบกับพื้นที่ที่มีผู้ก่อการร้ายคุกคามอยู่เสมอ ตำบลปลาปากจึงได้รับยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ขึ้นกับอำเภอเมืองนครพนม และมีตำบลอยู่ในการปกครอง ๓ ตำบล คือ ตำบลปลาปาก ตำบลหนองฮี ตำบลลูกตาไก่ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอปลาปากขึ้นเป็นอำเภอ มีตำบลเพิ่มขึ้นอีก ๔ ตำบล

ในปัจจุบันนี้อำเภอปลาปาก^๑ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๘๒.๒๗ ตารางกิโลเมตร โดยมีทิศเหนือจรดอำเภอเมืองนครพนม ทิศใต้จรดอำเภอเรณูนคร และอำเภอนาแก ทิศตะวันออกจรดอำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม และอำเภอเรณูนคร ทิศตะวันตกจรดอำเภอกุสุมาลย์และอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม เป็นหินลูกรังเป็นส่วนมาก พื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓๘๓,๗๕๐ ไร่ ประกอบด้วยการเกษตรกรรมประมาณ ๒๕,๘๓๗ ไร่ ที่เหลือเป็นเนื้อที่ป่า

ดินฟ้าอากาศ ฤดูกาลแบ่งเป็น ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าว อุณหภูมิโดยเฉลี่ย ๓๐-๓๘ องศาเซลเซียส ฤดูฝน เริ่มต้นแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน จะมีฝนตกชุกในระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ยต่อปีประมาณ ๒,๐๐๐ มิลลิเมตร ฤดูหนาว เริ่มแต่ปลายเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ ๕-๑๕ องศาเซลเซียส

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

ลำน้ำสำคัญที่มีน้ำตลอดปี คือ ห้วยบังขั้ง ต้นน้ำเกิดในท้องที่ตำบลโคกสูง ผ่านตำบลโคกสว่าง ตำบลปลาปาก และตำบลหนองสี ห้วยบ้านในท้องที่ตำบลปลาปาก ไหลลงร่วมกับห้วยบังขั้งที่ตำบลปลาปาก

การชลประทานเมื่อวางเก็บน้ำห้วยแคน อยู่ในท้องที่ตำบลหนองสี เป็นของกรมชลประทานเก็บกักน้ำได้ประมาณ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทำการเพาะปลูกได้ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่

ทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอบลาปากประกอบไปด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นไม้เต็ง ริง พลอง เป็นส่วนมาก เหมาะแก่การปลูกขานเรื้อน ลูกรัง เนื่องจากพื้นที่ทั่วไปเป็นหินลูกรัง ดังนั้นจึงเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ในการพัฒนาถนนได้ แต่ทำให้ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก

โบราณสถานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องที่ของอำเภอบลาปาก คือ พระอุดมหารัชม์ อยู่ที่วัดโฆษการาม บ้านมหาชัย ตำบลมหาชัย เป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบรรจุไว้เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงเป็นพระธาตุที่มีความสำคัญเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

การปกครองและพลเมือง^๑ อำเภอบลาปากแบ่งการปกครองออกเป็น ๗ ตำบล ๒๒ หมู่บ้าน มีประชากร ๓๒,๕๓๐ คน เป็นชาย ๑๕,๘๘๖ คน เป็นหญิง ๑๖,๖๔๔ คน ซึ่งประกอบจาก

๑. ตำบลปลาปาก มี ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๕,๘๒๐ คน
๒. ตำบลหนองสี มี ๕ หมู่บ้าน ประชากร ๕,๓๗๔ คน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

๓. ตำบลลูกตาไก่ มี ๘ หมู่บ้าน ประชากร ๕,๔๔๕ คน
๔. ตำบลโคกสูง มี ๖ หมู่บ้าน ประชากร ๓,๘๗๕ คน
๕. ตำบลโคกสว่าง มี ๑๒ หมู่บ้าน ประชากร ๕,๗๖๐ คน
๖. ตำบลนามาเชื้อ มี ๕ หมู่บ้าน ประชากร ๓,๘๒๔ คน
๗. ตำบลมหาชัย มี ๗ หมู่บ้าน ประชากร ๒,๗๕๐ คน

และในเขตอำเภอปลาปากมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.)

ปฏิบัติการอยู่เพื่อช่วยคุ้มครองหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ มีอยู่ทั้งสิ้น ๗ ชุดคุ้มครอง และ ๑ หมวดโจมตี ซึ่งอยู่ ณ ที่ต่าง ๆ คือ

๑. หมวดโจมตี ๑ หมวด ประจำอยู่ที่อำเภอปลาปาก

๒. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๑ คือ ชุดคุ้มครอง "นากระเตา"

๓. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๒ คือ ชุดคุ้มครอง "นาคอกไม้"

๔. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๓ คือ ชุดคุ้มครอง "นางิ้ว"

๕. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๔ คือ ชุดคุ้มครอง "วังโพธิ์"

๖. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๕ คือ ชุดคุ้มครอง "ถาวร"

๗. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๖ คือ ชุดคุ้มครอง "บ้านใหม่"

๘. ชุดคุ้มครองหมู่บ้านที่ ๗ คือ ชุดคุ้มครอง "นาเชือก" ได้ถูกผูกก่อการร้าย

คอมมิวนิสต์บุกเข้าโจมตีและเผาทั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เดือนธันวาคม ๒๕๑๕ ทำให้เจ้าหน้าที่ เสียชีวิต ๑ นาย ปัจจุบันนี้ได้จัดทดแทนแล้ว

อัตรากำลังข้าราชการของอำเภอปลาปาก

ปกครอง

๑. นายอำเภอ (ระดับ ๖)	๑ คน
๒. ปลัดอำเภอ (ระดับ ๕)	๑ คน
๓. ปลัดอำเภอ (ระดับ ๔)	๑ คน

๔. ปลัดอำเภอ (ระดับ ๓)	๓	คน
๕. เสมียนตราอำเภอ (ระดับ ๒)	๑	คน
๖. เจ้าหน้าที่ปกครอง (ระดับ ๒)	๑	คน
๗. เจ้าหน้าที่ปกครอง (ระดับ ๑)	๓	คน
รวม	๑๑	คน

ตำรวจ สภอ. ปลาปาก

๑. ร้อยตำรวจเอก (สว. สภ. อ.)	๑	คน
๒. ร้อยตำรวจตรี (รอง สว. สภ. อ.)	๑	คน
๓. นายดาบตำรวจ	-	คน
๔. จานายสืบตำรวจ	๕	คน
๕. สืบตำรวจเอก	๑๕	คน
๖. สืบตำรวจโท	๒๕	คน
๗. สืบตำรวจตรี	-	คน
๘. พล. ตำรวจ	๒๕	คน
รวม	๗๖	คน

พัฒนาชุมชน

๑. พัฒนาการอำเภอ (ระดับ ๔)	๑	คน
๒. พัฒนาการ (ระดับ ๓)	๓	คน
รวม	๔	คน

สรรพกร

๑. สมุหบัญชีอำเภอ (ระดับ ๔)	๑	คน
๒. เจ้าหน้าที่สรรพกร (ระดับ ๒)	๑	คน
รวม	๒	คน

สาธารณสุข (ส.อ.ต. ปลาปาก)

๑. สาธารณสุขอำเภอ (ระดับ ๓)	๑	คน
๒. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ระดับ ๒)	๑	คน
๓. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ระดับ ๑)	๑	คน
รวม	๓	คน

ที่ดิน

๑. พนักงานที่ดินอำเภอ (ระดับ ๒)	๒	คน
---------------------------------	---	----

ป่าไม้

๑. ป่าไม้อำเภอ (ระดับ ๒)	๑	คน
--------------------------	---	----

เกษตร

๑. เกษตรอำเภอ (ระดับ ๓)	๑	คน
-------------------------	---	----

ศึกษาธิการ

๑. ศึกษาธิการอำเภอ (ระดับ ๔)	๑	คน
------------------------------	---	----

สรรพสามิต

๑. สรรพสามิตอำเภอ (ระดับ ๒) ๑ คน

สี่สี่

๑. สี่สี่อำเภอ (จาสิบเอก) ๑ คน

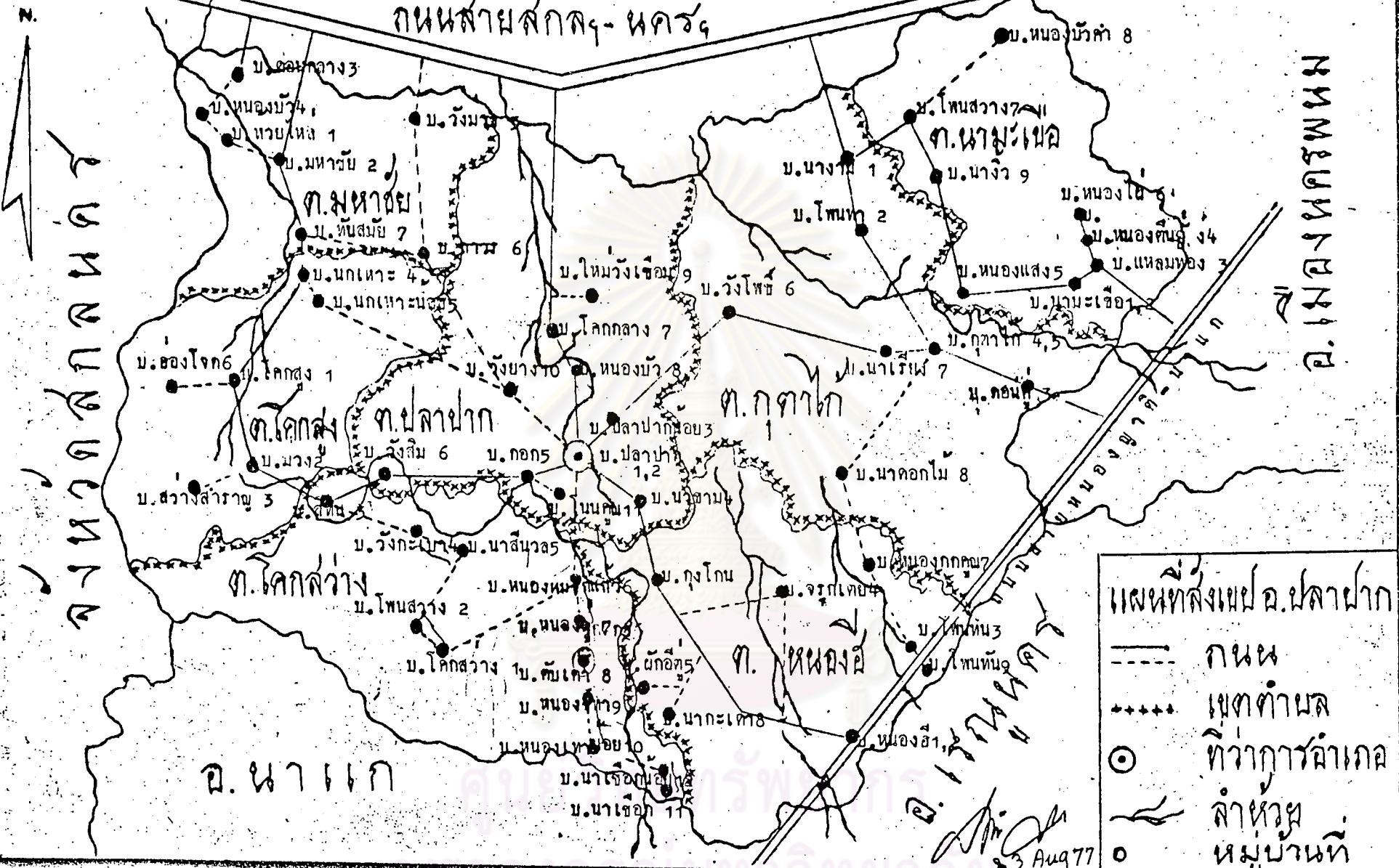
ปศุสัตว์

๑. ปศุสัตว์อำเภอ ไม่มี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนสายสกล๑-พชร๑

จังหวัดสกลนคร

อ.เมืองนครพนม

- แผนที่ลงเมื่อปลาปาก
- ถนน
 - - - - - เขตตำบล
 - +++++ ทิวเขา
 - ที่ว่าการอำเภอ
 - ลำห้วย
 - หมู่บ้าน

3 Aug 77

ง. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงานอำเภอ

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานไปได้ตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

อำนาจหน้าที่ (Authority) คือ สิทธิที่จะออกคำสั่งและสามารถที่จะโน้มน้าวให้คนอื่นปฏิบัติตาม^๑ อำนาจในลักษณะนี้คืออำนาจที่เป็นสิทธิ (Right to command) โดยอาจมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ระบุให้อำนาจไว้ซึ่งบุคคลที่มีอำนาจเช่นนี้จะต้องอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ด้วย และเมื่อมีบุคคลอื่นมาดำรงในตำแหน่งแทน บุคคลที่ดำรงตำแหน่งแทนย่อมมีสิทธิแห่งอำนาจนั้น อนึ่ง อำนาจหน้าที่ (Power) ในอีกกรณีหนึ่งหมายถึงอำนาจในการใช้สิทธิ (Capacity to command) คือ ความสามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้เพียงคนเดียว

ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ พันธะผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานให้สำเร็จลุล่วง^๒ สำหรับการมอบความรับผิดชอบเป็นการที่ผู้บังคับบัญชามอบหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยที่ความรับผิดชอบนั้นจะยังคงมีอยู่ที่ตัวผู้บังคับบัญชาหาได้หมดไปไม่

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นผลสืบเนื่องจากการดำรงตำแหน่งหน้าที่ และความรับผิดชอบ (Responsibility) ก็เป็นผลมาจากการได้รับมอบหน้าที่ ดังนั้น อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไป หรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีอำนาจหน้าที่ก็ต้องมีความรับผิดชอบ

^๑ Henri Fayol, General and Industrial Management (London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd., 1949), pp.38-48.

^๒ Edwin B. Flipppo, Management : A Behavioral Approach (Boston, Mass : Allyn and Bacon, 1966), p.121.

ในการบริหารงานอำเภอกฎหมายได้ระบุให้นายอำเภอเป็นผู้บริหารงานทั้งอำเภอ โดยมีปลัดอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอเป็นผู้ช่วย ทั้งนี้ข้าราชการต่าง ๆ ภายในอำเภอจะต้องปฏิบัติงานตามที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ได้กำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ให้ สำหรับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอำเภอปลลาปาก ซึ่งได้แก่อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของข้าราชการอำเภอปลลาปาก นั้นเอง ซึ่งพอสรุปอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงานอำเภอปลลาปากได้ ดังต่อไปนี้

ก) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนายอำเภอในการบริหารงานอำเภอ

๑. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๘ พ.ศ.

๒๕๑๕^๑ เช่น บริหารราชการตามกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถ้ากฎหมายใดนี้ได้บัญญัติว่า การปฏิบัติตามกฎหมายนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่จะต้องรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นด้วย ต้องบริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรมมอบหมาย ตามคำสั่งการของนายกรัฐมนตรีมีมติของคณะรัฐมนตรี คำแนะนำ คำชี้แจงของผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้มีหน้าที่ตรวจการอื่น ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของกระทรวง ทบวง กรม หรือมติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี และจะต้องควบคุมดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในอำเภอตามกฎหมาย

อำนาจในการสั่งอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่นายอำเภอจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับใด ถ้ากฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้น หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมีได้กำหนดการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น จะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอคนใดคนหนึ่งทำการแทนในนามของนายอำเภอก็ได้^๒

^๑ "ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๘," ราชกิจจานุเบกษา ๔๘ ฉบับพิเศษ : ๕๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน : ๕๒.

๒. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ซึ่งมียุ่มากรมายนานับประการ เช่น อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่^๑ อาทิ รักษาความสงบและความสุขของประชาชนโดยควบคุมดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในการเกษตรกรรม การพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันภัยอันตรายของราษฎรและรักษาความสงบในท้องที่^๒ อาทิ จัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในที่ชุมชน จัดให้มีเครื่องสัญญาณในการเตือนภัยต่าง ๆ จับโจรผู้ร้ายและระงับเหตุภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันโรคภัย^๓ อาทิ ป้องกันมิให้เกิดโรคระบาดในเขตอำเภอ และเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นต้องรักษาพยาบาลประชาชนให้ทั่วถึง ป้องกันมิให้โรคระบาดแพร่หลายออกไป และเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นในท้องที่อื่น ต้องประกาศเตือนให้ประชาชนรู้โดยทั่วกันและหาทางป้องกันมิให้โรคระบาดเข้ามาในเขตอำเภอ

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำรุงทำนา ค้าขาย ป่าไม้และทางไปมาติดต่อกัน^๔ อาทิ ดูแลรักษาประโยชน์ในการเลี้ยงชีพของประชาชน ป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดแก่การเลี้ยงชีพของประชาชน ตรวจตราและรักษาป่าไม้ ตรวจตราและรักษาทางบก ทางน้ำ อันเป็นทางที่ประชาชนไปมาค้าขายให้ไปมาได้โดยสะดวกทุกฤดูกาล

^๑ โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗,"

ราชกิจจานุเบกษา ๓๑ (๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗) : ๒๕๘-๒๖๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน : ๒๖๐-๒๖๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน : ๒๖๔-๒๖๕.

^๔ เรื่องเดียวกัน : ๒๖๕-๒๗๖.

อำนาจหน้าที่ในการบำรุงการศึกษา^๑ อาทิจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนให้พอแก่เด็กในอำเภอ บำรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองของเด็กส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

อำนาจหน้าที่ในการเก็บภาษีอากร^๒ อาทิจัดเก็บภาษีอากรในกรณีที่ถูกหมายอื่นมิได้จัดเก็บ รวมทั้งต้องรายงานขอผ่อนผันการจัดเก็บภาษีอากรให้แก่ประชาชนในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุทำให้ประชาชนอัตรัดขัดสน

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความแพ่งและความอาญา^๓ อาทิจับผู้ต้องหามาไต่สวนคดีในชั้นต้นได้ เมื่อเกิดความอาญาในท้องที่หรือผู้ต้องหาอาศัยในท้องที่ เมื่อจับผู้ต้องหาได้นายอำเภออาจให้ประกันหรือไม่ก็ได้ และการไต่สวนจะต้องลงมือภายใน ๔๘ ชั่วโมงตั้งแต่เวลาที่จับตัวผู้ต้องหา และเมื่อไต่สวนแล้วให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลต่อไป สำหรับความแพ่งนายอำเภอมีอำนาจฝ่ายตุลาการในการเปรียบเทียบปรับได้ในราคาไม่เกิน ๒๐๐ บาท แต่หากความไม่ยินยอมพร้อมใจกันก็ให้ไปฟ้องร้องยังศาลได้ อนึ่งคดีที่นายอำเภอได้เปรียบเทียบปรับไปแล้วโดยคุณความดียินยอมพร้อมใจให้ถือเป็นคดีขาด ฝ่ายใดจะเอาคดีนั้นกลับไปฟ้องร้องอีกไม่ได้

อำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จ^๔ อาทิต้องช่วยเหลือราชการในอำเภอข้างเคียง เมื่อเห็นว่าสมควรช่วยเหลือโดยไม่ต้องรอให้อำเภอข้างเคียงนั้นร้องขอ รวมทั้งต้องรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีไว้ระบุนั้น ๆ เป็นหน้าที่ของราชการฝ่ายใด

^๑ เรื่องเดียวกัน : ๒๗๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน : ๒๗๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน : ๒๖๓-๒๖๔.

^๔ เรื่องเดียวกัน : ๒๗๓-๒๗๔.

๓. อำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๐^๑ กล่าวคือ คดีอาญาที่พนักงานฝ่ายปกครองได้แก่นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้รักษาราชการแทนทั้ง ๒ กรณี และปลัดอำเภอที่ประจำทำการ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดที่กิ่งอำเภอหรืออำเภอตั้งอยู่เป็นพนักงานสอบสวน^๒ ทำการสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ได้ คือ^๓ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ กฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุสานและฌาปนสถาน กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข และกฎหมายว่าด้วยประถมศึกษา

อนึ่ง ในกรณีที่ถูกกระทำผิดหลายบท ถิ่นคดีหรือหลายบทเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นนอกจากความผิดตามกฎหมายข้างต้น ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจทำการสอบสวน^๔ และสถานที่ในการสอบสวนให้ใช้ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ^๕

^๑โปรดดูรายละเอียดใน กระทรวงมหาดไทย, "ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๐," เทศกาลีบาล ๗๒ (ธันวาคม ๒๕๒๐) : ๗๖๕-๗๗๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน : ๗๗๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน : ๗๖๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน : ๗๗๐.

^๕ เรื่องเดียวกัน : ๗๗๑.

๔. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งต่าง ๆ

ก. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๑๗^๑ รักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง อนุมัติตั้งกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยลงคะแนน รวมทั้งมีอำนาจถอดถอนและตั้งชื่อบุคคลอื่นแทน

ข. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พ.ศ. ๒๔๘๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๗^๒ อาทิ รักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง รับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเข้ารับการเลือกตั้งในเขตอำเภอ กำหนดหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ตั้งกรรมการตรวจคะแนน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เป็นต้น

ค. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗^๓ อาทิ ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ เตรียมการเลือกตั้งให้พร้อมสมบูรณ์ ดำเนินการเลือกตั้งภายในเขต

^๑ โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๑๗," ราชกิจจานุเบกษา ๔๑ (๑๗ กันยายน ๒๕๑๗) : ๔๒๔-๔๓๐.

^๒ โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พ.ศ. ๒๔๘๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๗," ราชกิจจานุเบกษา ๔๑ (๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๗) : ๓๒-๔๐.

^๓ โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗," ราชกิจจานุเบกษา ๔๑ (๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๗) : ๑-๑๗.

อำเภอให้เรียบร้อยรวมทั้งเก็บเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้มีกำหนด ๑ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

๕. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ. ๒๕๑๗^๑ อาทิ ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการควบคุมค่าเช่านาประจำจังหวัด ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการควบคุมค่าเช่านาในเขตท้องที่ รวมทั้งประสานงานในระหว่างคณะกรรมการควบคุมค่าเช่านาในระดับต่าง ๆ

๖. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานทะเบียนต่าง ๆ

ก. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๓๔ พ.ศ. ๒๕๑๕^๒ อาทิ จัดทำทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย ทะเบียนคนไทย รวมทั้งอนุมัติให้แก้ไขรายการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง อยู่เสมอ อีกทั้งมีอำนาจเปรียบเทียบปรับอย่างสูง ๒๐๐ บาท ในกรณีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร

ข. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘^๓ อาทิ เป็นนายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรส หย่า รับรองบุตร รับบุตรบุญธรรม เลิกรับบุตรบุญธรรม บันทึกแสดงฐานะภรรยา บันทึกแสดงฐานะครอบครัว รวมทั้งออกหนังสือสำคัญไว้ให้ด้วย

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา พ.ศ. ๒๕๑๗," ราชกิจจานุเบกษา ๘๑ (๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๗) : ๑-๓๑.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๓๔ พ.ศ. ๒๕๑๕," ราชกิจจานุเบกษา ๘๘ ฉบับพิเศษ (๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๓) : ๑๘-๒๘.

^๓โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘," ราชกิจจานุเบกษา ๕๒ (๑ ตุลาคม ๒๔๗๘) : ๑๓๒๘-๑๓๓๘.

ค. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕^๑ อาทิ อนุญาต
การขอเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรอง รวมชื่อสกุล รวมทั้ง ออกหนังสือสำคัญให้ในกรณีเป็น
บุคคลสัญชาติไทย และสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ในกรณีเป็นบุคคลต่างด้าว

ง. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๐๕^๒
ซึ่งนายอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานตรวจบัตร อาทิ สืบรวจบุคคลที่ซึ่งจะ
ต้องมีบัตรและประกาศให้ทราบเพื่อมาทำบัตรในที่ซึ่งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้

จ. เกี่ยวกับการจัดทำพินัยกรรม ๓ แบบตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๘ บรรพ ๖^๓ อาทิ พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง
แบบเอกสารลับ และแบบกระทำด้วยวาจา

ฉ. เกี่ยวกับทะเบียนศาลเจ้าตามภูเขานามที่ว่าด้วยกุศลศาลเจ้า^๔
อาทิ สอบสวนคุณสมบัติบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้จัดการปกครอง ผู้ตรวจตราสอดส่อง
ศาลเจ้า รวมทั้งควบคุมดูแลให้ปฏิบัติงานให้เรียบร้อย อีกทั้งควบคุมการจัดทำบัญชี
ทรัพย์สิน บัญชีรับจ่ายเงินให้เป็นไปตามระเบียบ

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕," ราชกิจจานุเบกษา
๓๘ ฉบับพิเศษ (๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๐๕) : ๕-๑๒.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.
๒๕๐๕," ราชกิจจานุเบกษา ๓๘ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕) : ๒๒-๒๘.

^๓โปรดดูรายละเอียดใน "ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๘
บรรพ ๖," ราชกิจจานุเบกษา ๕๖ (๒๘ กันยายน ๒๔๗๘) : ๕๗๘-๕๘๓.

^๔โปรดดูรายละเอียดในภูเขานามที่ว่าด้วยกุศลศาลเจ้า ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม
๒๔๖๓ ออกตามความในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗, มาตรา ๑๒๓.

ข. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติมีสยัคอิสลาม พ.ศ. ๒๕๕๐^๑ อาทิ สอบสวนเรื่องราชการขอจดทะเบียนมีสยัค รับเรื่องราชการแต่งตั้ง หรือเปลี่ยนแปลง อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน กรรมการมีสยัค สถานที่ตั้งมีสยัค เสนอผู้ว่าราชการจังหวัด

ช. เกี่ยวกับเรื่องเกาะตามมติคณะรัฐมนตรี^๒ อาทิ ควบคุมดูแล เกาะและทรัพยากรบนเกาะ รวมทั้งจัดทำทะเบียนเกาะไว้ด้วย

ฅ. เกี่ยวกับการทำนิติกรรม^๓ อาทิ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ เช่น ที่ดินที่ไม่มีโฉนดหรือตราจอง ในเรื่องการซื้อขาย ขายฝาก แลกเปลี่ยน ให้จำนองและอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ เช่น โรงเรือน เรือกำปั่น เรือกลไฟ และสัตว์พาหนะ เป็นต้น

ฉ. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๕๕๐^๔ อาทิ พิจารณา ให้บุคคลมีและใช้อาวุธปืน พกพาอาวุธปืนโดยสอบสวนเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดี กรมตำรวจ ออกใบอนุญาตและใบแทนในการให้มีและใช้อาวุธปืน เป็นต้น

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติมีสยัคอิสลาม พ.ศ. ๒๕๕๐,"
ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ (๒ กันยายน ๒๕๕๐) : ๕๔๓-๕๕๒.

^๒โปรดดูรายละเอียดในมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ และหนังสือที่ มท.๑๓๕๔๓/๒๕๐๒ ลงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒, "เรื่อง การสำรวจเกาะทั่วราชอาณาจักร," พ.ศ. ๒๕๐๒.

^๓โปรดดูรายละเอียดใน "ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๖ พ.ศ. ๒๕๑๕," ราชกิจจานุเบกษา ๔๕ (๓ มีนาคม ๒๕๑๕) : ๘-๓๓.

^๔โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๕๕๐,"
ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ (๕ กันยายน ๒๕๕๐) : ๕๕๖-๖๑๑.

ฎ. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติทะเบียนสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๖^๑
 อาทิจกทะเบียนท่าควักรูปพรรณสัตว์พาหนะ ๖ ประเภท คือ ช้าง ม้า โค กระบือ
 ลา พื่อ รวมทั้งมีหน้าที่ในการออกใบแทนกรณีควักรูปพรรณหาย เป็นต้น

พ. เกี่ยวกับทะเบียนมูลนิธิค้ำความกฏกระทรวงมหาดไทย^๒ อาทิจ
 สอบสวนผู้ร้องขอถึงวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ ความประพฤติ ความสามารถ หลักทรัพย์
 และฐานะของผู้จัดการและรวบรวมเรื่องส่งกระทรวงมหาดไทย

๓. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับท้องถิ่น

ก. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๕๕ แก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๑^๓ อาทิจ เป็นประธานสุขาภิบาล บริหารกิจการสุขาภิบาล
 เป็นต้น

ข. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖^๔ อาทิจ ช่วย
 ผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมเทศบาลตำบลในเขตอำเภอ รวมทั้งสั่ง เพิกถอนหรือระงับ
 การปฏิบัติการของคณะเทศมนตรี เทศมนตรี และรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ
 ภายใน ๑๕ วัน เพื่อวินิจฉัยสั่งการ ในกรณีที่การปฏิบัติการนั้นอาจเสียหายต่อเทศบาล

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติทะเบียนสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๖,"
ราชกิจจานุเบกษา ๕๖ (๖ มกราคม ๒๔๘๖).

^๒โปรดดูรายละเอียดใน กรมการปกครอง, คู่มือแนวทางปฏิบัติงานของ
 กรมการปกครอง ๔ (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๑๕),
 หน้า ๒, ๑๐๐.

^๓โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๕๕ แก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๑," ราชกิจจานุเบกษา ๔๕ (๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๑) : ๒๘๖-๒๘๖.

^๔โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖,"
ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ (๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖) : ๒๒๖-๒๕๗.

หรือราชการ และได้นำเทศมนตรีแล้วแต่ยังคงฝ่าฝืนปฏิบัติ

ค. เกี่ยวกับประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๖ พ.ศ. ๒๕๑๕^๑ เรื่อง การบริหารราชการส่วนตำบล อาทิ คัดเลือกที่ปรึกษาและเลขานุการสภาตำบล โดยรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของสภาตำบล ควบคุมการปฏิบัติงานของสภาตำบลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามระเบียบแบบแผน ของทางราชการ

๔. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งสั่งโดยอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ อาทิ เมื่อประสบเหตุความผิดอาญาให้ทำการจับกุมได้และเมื่อเกิดคดีอุกฉกรรจ์หรือเหตุพิเศษขึ้นให้ออกไปสืบสวนเบื้องต้นร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งเมื่อมีผู้เสียหายร้องขอความเป็นธรรมให้เรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตอำเภอมาชี้แจงผลการสอบสวนและให้คำแนะนำหรือเร่งรัดให้ดำเนินการสอบสวนให้ได้ผลในทางที่ดีและเหมาะสม อนึ่ง มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวนโดยเรียกสำนวนการสอบสวนมาพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรือจะสั่งเปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนหรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีนั้น ๆ ด้วยก็ได้ ยกเว้นที่เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ พ.ศ. ๒๕๑๕,"

ราชกิจจานุเบกษา ๔๕ (๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕) : ๒๕๖-๒๕๘.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน กระทรวงมหาดไทย, หนังสือที่ มท.๐๒๐๑/๑๒๕๑ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๘, "เรื่อง การสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจาก จังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี," พ.ศ. ๒๕๐๘.

หรืออธิบดีกรมตำรวจ^๑

๕. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ

ก. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติพรครการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗^๒ กำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้ช่วยเหลือปลัดกระทรวงมหาดไทยซึ่ง เป็นนายทะเบียนพรครการเมือง มีหน้าที่กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติดังกล่าว

ข. เกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๔^๓ กำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และนำมาใช้ทุนบำรุงท้องที่ของอำเภอเอง.

อย่างไรก็ตาม ในการรักษาราชการแทนนายอำเภอนั้น เป็นไปตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๔ ข้อ ๕๕^๔ ได้กล่าวถึงการรักษาราชการแทน นายอำเภอหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ และนายอำเภอมีได้แต่งตั้งผู้ใดให้เป็นผู้รักษาราชการแทน ให้หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอผู้มีอาวุโสตามระเบียบแบบแผน เป็นผู้รักษาราชการแทน ซึ่งผู้รักษาราชการแทนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ที่ตนแทน^๕

^๑โปรดดูรายละเอียดใน "กระทรวงมหาดไทย," ข้อบังคับว่าด้วยระเบียบ การสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔," ข้อ ๒.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติพรครการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗," ราชกิจจานุเบกษา ๕๑ (๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗) : ๑-๒๖.

^๓โปรดดูรายละเอียดใน "พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๔," ราชกิจจานุเบกษา ๔๖ (๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๔) : ๒-๓๕.

^๔ "ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๔," ราชกิจจานุเบกษา ๔๕ ฉบับพิเศษ : ๕๐.

^๕ เรื่องเดียวกัน : ๔๖-๔๓.

ข) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของปลัดอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ และปฏิบัติงานในที่ทำกรปกครองอำเภอซึ่งมี ๔ แผนกการ^๑ สรุปได้คือ

๑. งานแผนกปกครอง อาทิ งานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลข้าราชการ กรมการปกครอง งานการปกครองท้องที่ งานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง งานการสืบสวน สอบสวน และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย^๒

๒. งานแผนกป้องกัน อาทิ งานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการ กระทำต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การรักษาความสงบ เรียบร้อยและความปลอดภัย การข่าว และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย^๓

๓. งานแผนกทะเบียน อาทิ งานทะเบียนราษฎร ชื่อบุคคล ครอบครัว พิณัยกรรม เลือกตั้ง ปิน และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย^๔

๔. งานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ อาทิ งานการทุนบำรุงและพัฒนาท้องที่ การบูรณะท้องที่ การส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน การจัดเก็บภาษีบำรุง ท้องที่ และการวางแผนกำเนินงานพัฒนาความเจริญทางคานเศรษฐกิจและสังคมของอำเภอ

^๑โปรดดูรายละเอียดใน กระทรวงมหาดไทย, หนังสือที่ มท.๐๓๐๗/ว.๓๕๕๗๐ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑, "เรื่อง การแบ่งหน้าที่การงานของที่ทำกรปกครอง อำเภอและกิ่งอำเภอ," พ.ศ. ๒๕๒๑.

^๒อำเภอปลาปาก, คำสั่งที่ ๒๔/๒๕๒๑ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑, "เรื่อง แบ่งหน้าที่การงานของแผนกปกครองอำเภอปลาปาก" (ปลาปาก : ฌกรพนม, ๒๕๒๑), หน้า ๑-๒.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย ^๑ สำหรับในรอบปี ๒๕๒๐ จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ได้ ๑๐๕,๘๓๒ บาท จัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินได้ ๓,๔๒๕ บาท จัดเก็บภาษีป้ายได้ ๙๓๒ บาท และจัดเก็บภาษีอากรการฆ่าสัตว์ได้ ๘๒๔ บาท

๕. งานบัตรประจำตัวประชาชน อาทิ งานเกี่ยวกับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนทั้งหมดที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๐๕ และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย ^๒

๖. งานเสมียนตราอำเภอ อาทิ งานที่เกี่ยวกับการเงิน การบัญชี พัสดุ สถานที่ และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย ^๓

๗. งานธุรการ อาทิ งานการประชุมสัมพันธ งานการสารบรรณ งานการประชุม งานการต้อนรับ งานที่ไม่มีผู้ใคร่รับผิดชอบโดยเฉพาะและงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย ^๔

๘. งานส่งเสริมการปกครอง อาทิ งานที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โดยอาศัยวิธีการทางการเมือง สังคมและจิตวิทยา งานให้การศึกษอบรมแก่ประชาชน และงานอื่น ๆ ตามที่นายอำเภอมอบหมาย ^๕

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

อเนิง งานในแผนกทั้ง ๔ แผนกนี้ มีสายงานและการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายอำเภอโดยผ่านปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้างานปกครอง^๑

ค) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษาธิการอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ และปฏิบัติงานอื่น ๆ^๒ อาทิ บริหารงานเกี่ยวกับการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ควบคุมดูแลการปฏิบัติเกี่ยวกับศิลป วัฒนธรรม การกีฬา การลูกเสือ การอนุเคราะห์ และให้ความช่วยเหลือทางคำปรึกษาการแก่งัดการบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการศึกษาประชาบาลให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

ง) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสมุหบัญชีอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ และปฏิบัติงานอื่น ๆ^๓ อาทิ ควบคุมตรวจตราและดำเนินการสรรพากรในเขตอำเภอให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย จัดเก็บ รักษาเงินผลประโยชน์หรือเงินอื่นของรัฐ เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีการค้า อากรแสตมป์ อากรมหรสพ ซึ่งในรอบปี ๒๕๒๐ แผนกสรรพากรอำเภอปลาปากจัดเก็บภาษีต่าง ๆ ได้ ๕๐,๒๕๖.๘๙ บาท แยกได้คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ๓๒๖ ราย เก็บเงินได้ ๕๒,๕๕๓.๓๕ บาท ภาษีการค้า ๑๐๐ ราย เก็บเงินได้ ๕๐,๔๘๗.๑๒ บาท อากรแสตมป์ ๖ ราย เก็บเงินได้ ๑,๓๒๘.๕๐ บาท อากรมหรสพ ๗ ราย เก็บเงินได้ ๒๕๐.๐๐ บาท ค่าขายของเบ็ดเตล็ด ๑๗ ราย เก็บเงินได้ ๓๕๐.๐๐ บาท ค่าปรับภาษีอากร ๕ ราย

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ โปรดดูรายละเอียดใน กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารการพิจารณาปรับปรุงส่วนราชการภายในกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ : กรุงเทพฯ), ๒๕๑๖.

^๓ โปรดดูรายละเอียดใน กรมสรรพากร, รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๖ (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒.

เก็บเงินได้ ๓๕๐.๐๐ บาท และค่าอื่น ๆ ๒๒๔ ราย เก็บเงินได้ ๔,๑๑๖.๗๐ บาท
รวมทั้งให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

จ) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ เกษตรอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๑ อาทิ ดำเนินการส่งเสริม และนำความรู้ทางด้านวิชาการต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืช ปุ๋ย พันธุ์พืชที่ดีและเหมาะสมใน การเพิ่มผลผลิตของ เกษตรกร ให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

ฉ) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ พนักงานที่ดินอำเภอในการปฏิบัติงาน อำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๒ อาทิ ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมสำหรับที่ดินทั่วไป ดูแลรักษาและดำเนินการ คุ่มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน งานรับรองสิทธิและการทำประโยชน์ ในการออกโฉนดที่ดินรวมทั้งการรับรอง เขตที่ดินสาธารณะทำการออกโฉนด การจัดที่ดิน เพื่อประชาชน รวมทั้งการออกไปจองตามแบบวิธีการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ให้คำปรึกษา และปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

^๑ไปรคดูรายละเอียดใน เอกสารคู่มือเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด, "เกี่ยวกับ หน้าที่ที่กำหนดส่งรายงานและเงินจัดสรร พ.ศ. ๒๕๐๔," หน้า ๑-๔.

^๒ไปรคดูรายละเอียดใน กรมที่ดิน, รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๕
(พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ๒๕๑๖), หน้า ๑-๖.

ข) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของพัฒนาการอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๑ อาทิ บริหารงานพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอให้เป็นไปตาม ระเบียบ ข้อนบังคับ วัตถุประสงค์ และนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน ตรวจตราและควบคุมการปฏิบัติงานของพัฒนากร ให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

ข) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของป่าไม้อำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๒ อาทิ ควบคุมและปราบปรามผู้ฝ่าฝืนกระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ การปลูกซ่อมป่าที่ถูกแผ้วถาง จัดทำและบำรุงรักษาแปลงเพาะพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

ฅ) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสัตว์อำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๓ อาทิ ดำเนินการควบคุมทหารกองเกินและทหารกองหนุน การเตรียมพล สอดส่องดูแลความประพฤติทหาร

^๑โปรดดูรายละเอียดใน พัทธ์ บุษยรัตพันธ์, แนวทางการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน (นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, ๒๕๑๕), หน้า ๕๑-๕๘.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน กรรทรวง เกษตรและสหกรณ์, รายงานประจำปีแสดงกิจการป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๑๔ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การชายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๕.

^๓โปรดดูรายละเอียดในกระทรวงกลาโหม, "ข้อนบังคับว่าด้วยการกำหนดหน้าที่สัตว์ พ.ศ. ๒๕๑๒," ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒, ข้อ ๑๐.

กองประจำการนอกหน่วยทหารในเขตท้องที่อำเภอ ดำเนินงานในกิจการสวัสดิ์ทั้งปวง ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง แบบธรรมเนียมและบันทึกข้อตกลง ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานตามที่มุ่งกับบัญชาหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชา มอบหมายให้ทำ

๖) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสรรพสามิตอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและปฏิบัติงานอื่น ๆ^๑ อาทิ ปรามปรามผู้ละเมิดกฎหมายต่าง ๆ ของกรมสรรพสามิต การออกใบอนุญาตต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ตรวจร้านค้าต่าง ๆ ในเขตอำเภอเพื่อมิให้มีการเสียดงภาษี ที่อยู่ในการควบคุมของกรมสรรพสามิต เช่น ตามพระราชบัญญัติสุรา พระราชบัญญัติ ยาสูบ พระราชบัญญัติยานักดู ทำการพิสูจน์ของกลาง เก็บรักษาของกลางในคดี ผิดกฎหมายสรรพสามิต ให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย

๗) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสาธารณสุขอำเภอในการปฏิบัติงานอำเภอ โดยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ และปฏิบัติงานอื่น ๆ^๒ อาทิ การป้องกัน ควบคุม การกำจัดโรคติดต่อต่าง ๆ ให้การบำบัดโรคแก่ประชาชน จัดหน่วยสาธารณสุข อำเภอเคลื่อนที่ไปในหมู่บ้านต่าง ๆ รวมทั้งร่วมในการจัดและให้บริการต่อประชาชน แบบหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ตามแผนงานของจังหวัด ให้คำปรึกษาและปฏิบัติงานตามที่ นายอำเภอมอบหมาย อนึ่งในปัจจุบันนี้แผนกสาธารณสุข ควบคุมสถานีอนามัยตำบล ๔ แห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลปลาปาก ตำบลหนองฮี ตำบลมหาชัย และตำบล

^๑ ปรกติบรรยายละเอียดใน ชาติรี โทธิสุวรรณ, ผู้บริหารงานสรรพสามิต ในส่วนภูมิภาค (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, ๒๕๑๓), หน้า ๔๑.

^๒ ปรกติบรรยายละเอียดใน เอ็ม บี บางช้าง, "ความรู้ทั่วไปทางสาธารณสุข" เอกสารประกอบคำบรรยาย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๑๓.

نامه เชื่อ มีจำนวนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั้งสิ้น ๑๐ คน เป็นชาย ๔ คน หญิง ๖ คน

๓) งานฝาก การปฏิบัติงานต่าง ๆ ของอำเภอตามที่ได้พรรณามาแล้ว ยังมีงานบางประเภทที่มีไ้คอยู่ในหน้าที่ของหน่วยงานใดหรือแผนกการใดโดยเฉพาะ เนื่องจากงานนั้น ๆ ไม่มีเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม ไปประจำปฏิบัติงานที่อำเภอ ซึ่งงานเหล่านี้มีอาทิ งานจดทะเบียนพาณิชย์ งานประชาสงเคราะห์ งานเกี่ยวกับกรรมกรและการใช้แรงงาน งานเกี่ยวกับการรายงานสภาพลมฟ้าอากาศ การส่งหมายพยานและส่งหมายศาล เป็นต้น ในปัจจุบันงานฝากนี้มอบให้หรือเปรียบเสมือนมอบให้แผนกปกครองอำเภอรับไว้เพื่อปฏิบัติแทนกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปท้ายบท

การปฏิบัติงานของอำเภอมีอยู่มากมายนานับประการ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิบัติงานโดยแบ่งอำนาจจากส่วนกลาง อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการมีได้ในบางเรื่อง บางประการเท่านั้น อำนาจในการสั่งการขั้นสุดท้ายยังอยู่ที่ส่วนกลาง และการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของอำเภอเป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ให้

ดังนั้นระบบราชการในการบริหารงานอำเภอ จึงเป็นไปในลักษณะที่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ทั้งนี้เพราะว่าระบบราชการเป็นระบบที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อน จึงจำเป็นที่จะต้องวางลักษณะของความเป็นทางการเพื่อดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ใฝ่หวังไว้ ซึ่งมีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ระบบราชการเป็นระบบที่ดีที่สุดสำหรับองค์การที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อน แต่จะต้องลดการเล่นพรรคเล่นพวกและคอร์ปชั่นให้น้อยลง หรือลดให้หมดสิ้นไป^๑ อนึ่งระบบราชการยังมีข้อดีอยู่หลายกรณี อาทิ เช่น การแบ่งงานกันทำตามความถนัด สามารถช่วยให้บุคคลใช้ความชำนาญที่มีอยู่ได้เต็มที่ เพราะบุคคลทุกคนมีความชำนาญงานในคนละด้าน ระบบราชการให้ความมั่นคงและแน่นอนมากที่สุด แม้เมื่อปลดเกษียณยังสามารถได้รับผลตอบแทนจากทางราชการ อย่างไรก็ตามการยึดถือระเบียบแบบแผนมากเกินไป อันทำให้การปฏิบัติราชการล่าช้านับเป็นข้อเสียประการหนึ่งของระบบราชการ สำหรับการบริหารงานอำเภอจึงย่อมบริหารงานในลักษณะที่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ เช่นเดียวกัน

^๑ สมยศ นาวิกาน และณัฐติ รุมาคม, องค์การ : ทฤษฎีและพฤติกรรม (พระนคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓๑.